

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

dansen; zoals borduren tot weven; zoals een psychoanalyse als een mechanisch verloop van geheugen en organiserende inzichten tot een psychoanalyse als een actuele esthetische ervaring.

Weinig sporen echter van andere (niet-eiland)denkers over literatuur, geen spoor van moderne poëzie, laat staan postmoderne. Het meandert niet, het waaiert niet, het rafelt niet. De onderliggende figuur is die van het Combined Object op de rand van een *splendid isolation*. Bovendien doet de vorm van het boek wat ‘incestueel’ aan: na wat gegoogel ontdekte ik dat HW de stiefdochter is van Meltzer, wat onvermeld blijft in het boek. Desalniettemin een aanrader voor literair geïnteresseerde collega's die enig goeroe-isme kunnen verdragen.

Literatuur

MELTZER D. & HARRIS WILLIAMS, M.

(1988). *The apprehension of beauty*.

Strath Tay: Clunie Press.

STAPPER L. (samenstelling) (1991).

John Keats. Gedichten. Baarn: Ambo.

Noot

- 1 Tip: door HW besproken teksten zijn te vinden via internet-encyclopedie Wikipedia.

Dertig jaar ouder-baby psychotherapie

Bespreking van

STELLA ACQUARONE (2004).

Infant-parent psychotherapy — A handbook.

Londen / New York: Karnac.

ISBN 1 85575 258 1, 308 pp., £ 22,50

NICOLE VLIEGEN

De titel *Infant-parent psychotherapy — A handbook* is veelbelovend en creëert hoge verwachtingen. Dat iemand de erg versnipperde maar zeer uitgebreide theoretische en klinische visies omtrent ouder-baby-

psychotherapie bij elkaar wil schrijven in een handboek, is erg belangrijk voor het werkveld. De schitterende inleiding komt dan ook ten volle tegemoet aan deze verwachting. Acquarone vertrekt hierin van de belangrijke premisse dat elke baby over een psychisch apparaat beschikt dat hem in staat stelt noden en gevoelens te registreren en met deze noden en gevoelens op actieve wijze in interactie te treden met zijn zorgfiguren en hun gevoelswereld. Vanuit deze basispremissie werkt ze uit hoe we de baby kunnen begrijpen, en hoe men psychoanalytisch met dit begrijpen aan de slag kan gaan. Belangrijke aanzet tot reflectie voor opleiders in dit veld is Acquarones visie op wat professionelen nodig hebben om ouder-kindtherapeutisch werk te kunnen doen. Ze beschrijft zowel de persoonlijke kwaliteiten, de levenservaringen als de formele opleiding die een kandidaat geschikt maken voor dit werk.

Maar na de inleiding valt dit werk tegen. Het is van dermate wisselende kwaliteit dat het erg moeilijk is er een bespreking van op papier te krijgen. Soms trapt Acquarone open deuren in, dan weer valt ze terug op achterhaalde inzichten, om vervolgens pittig uit de hoek te komen met een sprankelend, klinisch doorwrocht idee of een pracht van een casusbespreking. Het boek omvat drie delen, waarvan het eerste de theoretische fundamenteën behandelt in drie hoofdstukken: één over de dynamiek van de baby, vervolgens één over de driehoek baby-ouders om te eindigen met een hoofdstuk over de psychodynamische benadering van dit geheel. Deze drie hoofdstukken bevatten klinisch waardevolle ingrediënten; in het eerste hoofdstuk werd bijvoorbeeld de relatie tussen omgeving en hersenontwikkeling mooi uitgewerkt. Maar in het algemeen is dit eerste deel getekend door een aantal fundamentele tekorten. Zo mist het voor een ‘handboek’ een goede systematische opbouw. Er wordt veel geplukt uit het grote geheel van de ‘infant’literatuur, zonder dat wordt aangegeven waarom bepaalde theoretische

invalshoeken wel worden uitgewerkt en andere dan weer niet. Stellingen worden soms geponeerd zonder aan te geven waarom men iets stelt. In sommige stukken wordt de recente literatuur zelfs volledig terzijde gelaten. In hoofdstuk 2 over de driehoek baby-ouders bijvoorbeeld valt Acquarone terug op de literatuur tot de jaren negentig, alsof er de laatste tien jaar niets meer aan toegevoegd is. Bij het begin van hoofdstuk 3 geeft Acquarone een overzicht van het onderzoek in de ontwikkelingspsychologie. Dit overzicht betreft echter haast uitsluitend de literatuur van de jaren zestig en zeventig. Hoewel ze hierin wel interessante en relevante studies uit die periode bespreekt, verwijst ze nergens naar de bijdragen van de voorbije vijftientig jaar, evenmin motiveert ze deze keuze. Voor een publicatie anno 2004 is dit bevreemdend. Bovendien draagt ze met deze keuze bij tot het clichébeeld dat er over de psychoanalyse heerst als meer gericht op historische inzichten dan open voor wat actuele inzichten kunnen bijdragen. Gelukkig zijn er wel Acquarones klinische vignettes, die af en toe laten zien hoe deze clinica heel wat waterjets doorzwommen heeft. Maar toch, de wat vreemde mengeling van klinische inzichten, met soms interessante verwijzingen naar de oudere literatuur enerzijds en volledig achterhaalde informatie anderzijds kenmerken het eerste deel van dit boek. Ze maken het geheel moeilijk verteerbaar en stellen de klinische sterkte van Acquarone in de schaduw.

Van deel 2, over het verband tussen theorie en praktijk, is het eerste hoofdstuk echt interessant. Het gaat over de 'assessment procedure' die Acquarone ontwikkelde in haar werk met de baby en zijn ouders, vanaf de verwijzing tot en met het moment waarop ze met de ouders bespreekt wat er aan de hand is. In dit hoofdstuk wordt dertig jaar ervaring op boeiende wijze gecompileerd en bovendien geïllustreerd aan de hand van enkele ruime casusbesprekingen. Maar daarmee hebben we het interessantste van dit gedeelte gehad. Het hoofd-

stuk over diagnoses en stoornissen bij baby's dat hierop volgt, is amper te lezen. Gebaseerd op twee belangrijke classificatiesystemen (waaronder de Zero to Three) van stoornissen bij baby's, maakt Acquarone een eigen overzicht en illustreert dit met maar liefst drieëntwintig casussen. Ze volgt hiermee het stramien dat door de Zero to Three (1994) gehanteerd wordt: je beschrijft een diagnose en illustreert met een klinisch vignet. Je kan dat dus al even goed daar gaan lezen. In het derde hoofdstuk categoriseert ze mogelijke werkwijzen met ouders en baby's. Ze deelt deze op in twee grote groepen, met name het werken met de representaties van de moeder en het werken met de baby. Ook in dit hoofdstuk worden er op een draffe twintig casussen door gejaagd.

Deel 3 betreft kwetsbare baby's en moeders. Het omvat een ruim hoofdstuk over baby's met een verstandelijke handicap. Dit hoofdstuk is — na de inleiding en het assessmentstuk — een nieuw pareltje in het boek. Acquarone beschrijft met een enorme gedrevenheid haar klinisch werk met deze kinderen en hun ouders. Ze beschrijft zowel aspecten van haar werkwijze met deze gezinnen, als van casusmateriaal, waardoor dit een rijk hoofdstuk is geworden. Vervolgens valt ze weer plat. Het laatste hoofdstuk gaat over borderline en psychotische moeders. Hoewel dit klinische vignettes bevat die wel interessant zijn, is dit als hoofdstuk erg slordig geschreven en weinig 'afgewerkt'. Een besluit hebben deze twee laatste hoofdstukken niet. Een besluitend hoofdstuk aan het boek is er al evenmin.

Een handboek kan je dit werk bezwaarlijk noemen. Misschien had Acquarone beter op papier gezet wat ze — na dertig jaar klinische ervaring met 'infant-parent psychotherapy' — kwijt wilde aan opgebouwde klinische inzichten en ervaringen, zonder hiervan een handboek te willen maken. Haar werk was wellicht slechts half zo lijvig geworden dan de nu driehonderd pagina's, verteerbaarder geweest

voor de lezer en met ruimere appreciatie onthaald. Een gemiste kans voor wat een schitterende clinica lijkt te zijn.

Literatuur

ZERO TO THREE (1994). *Diagnostic classification of mental health and development disorders of infancy and early childhood*. Washington DC: National Center for Infants, Toddlers, and Families Publications Department.

De moeilijk te bereiken patient... want verre van gericht op ware psychische verandering

Bespreking van

EDITH HARGREAVES & ARTURO VARCHEVKER (red.) (2004). *In pursuit of psychic change — The Betty Joseph workshop*. The New Library of Psychoanalysis. Hove: Brunner-Routledge. ISBN 1 58391 823 X, 201 pp., £ 20,99

CHRISTINE FRANCKX

In pursuit of psychic change is een compilatie van artikelen die geschreven werden door leden van de Betty Joseph Workshop ter gelegenheid van haar tachtigste verjaardag. Er zijn bijdragen van vele gerenommeerde post-kleiniaanse analytici. De workshop werd in feite opgericht, zo leert ons de inleiding, in 1962 door de Britse Psychoanalytische Vereniging (de kleiniaanse groep) als experiment voor analytici die zich wilden verdiepen in de kleiniaanse psychoanalyse. Tot de organisatoren behoorden behalve Mrs Klein herself, Donald Meltzer, Esther Bick, Betty Joseph, Herbert Rosenfeld en Hannah Segal. Aan de deelnemers werd een kleine bijdrage gevraagd van 'two guineas' voor de senior-analytici en 'one guinea' voor de anderen.

In de late jaren zeventig werd het duidelijk dat de groep vooral ging bestaan uit meer ervaren senior-analytici, en het werd een workshop waar de moeilijkste analytische behandelingen openlijk besproken konden worden, bijvoorbeeld van patiënten die zich zodanig in een pathologische organisatie gefixeerd hadden dat ze nog moeilijk te bereiken waren en hun analyticus in wanhopige onmacht vasthielden. In een bekend artikel van Betty Joseph uit 1975, *The patient who is difficult to reach*, wordt het probleem als volgt beschreven: 'Men bevindt zich als therapeut/analyticus in een situatie die er precies zo uitziet als elke andere, gewone analyse, namelijk er is inzicht, ogenschijnlijk contact, zelfs verbetering. En toch heeft men duidelijk het gevoel dat er iets mankeert. De tegenoverdracht lijkt erg gemakkelijk te verdragen: aangenaam, rustig en bij het minste teken van conflict verdwijnt dit onmiddellijk weer uit het oog.'

Sedert het einde van de jaren tachtig is de groep stabiel en bestaat uit ongeveer vijftien ervaren analytici. Dezelfde patiënten werden over een periode van verschillende jaren besproken zodat de groep de klinische problemen en het overdracht-tegenoverdrachtspel in alle complexiteit leerde kennen. Betty Joseph benadrukte het klimaat van openheid en vertrouwen dat er heerste onder de deelnemers en de rijkdom van hun zeer verschillende inbreng, een 'cross-fertilisation of thinking'.

We vinden in het boek bijdragen van onder anderen Michael Feldman, John Steiner, Ignes Sodré, Ronald Britton, Priscilla Roth en Edan O'Shaughnessy.

De artikelen leveren alle een bijdrage rond twee centrale ideeën van Joseph, namelijk 'de totale overdrachtssituatie' en 'de relatie tussen psychisch evenwicht en psychische verandering'. Het eerste hoofdstuk (Feldman) licht de klinische toepassing van deze begrippen toe: deze patiënten willen tot elke prijs een psychisch evenwicht behouden en gebruiken onbewust de analytische relatie voor dit doeleinde. De analyticus wordt gemakkelijk in een collusie